

ACCIDENT COMPENSATION CORPORATION
FAALAPOTOPOTOGA O TAUI MO FAALAVELAVE FAAFUASEI

SA OGALEMU SI'OSI'OMAGA

SOIFUA
MIANUUA

auala

saogalemumu

GALU'U male
FAALETETE

MAMĀ

Ave

taavale

fautautau

LAEI

TATAU MO LOU

SAOGALEMU

RIPOTI FAALETAUSAGA
2017

FAALAPOTOPOTOGA O TAUI MO FAALAVELAVE FAAFUASEI

Va'aiga Taula'i:

Ia fai se faiga mautu o taui mo fa'alavelave fa'afuase'i ma ia tali vave atu i manaoga o i latou o lo'o a'afia.

Manulauti:

Ia taulamua le Fa'alapotopotoga i le fa'aitiitia o a'afiaga lautele, fa'alenatura ma le fa'aletamao'aiga o fa'alavelave fa'afuase'i o lo'o aofia i lalo o matafaii fa'aletulafono a le Faalapotopotoga e ala atu i le:

- Una'ia o le saogalemu
- Toe fa'aleleia
- Fa'agaioiga o Talosaga o Taui mo Faalavelave Faafuase'i

Fa'asino Mata'upu

Fa'amatalaga i le Palemene

1.0	Ripoti a le Ta'ita'ifono	5
1.1	Galuega ma Fa'atinoga Autū a le Faalapotopotoga	6
1.2	Fa'amatalaga i Tupe Fa'avae ma Vaevaega i Tupe Maua	7
1.3	Fa'amatalaga i Fa'atonu	7
1.4	Matafaioi mo Auaunaga i le Atunu'u	8
2.0	Ripoti a le Pule Sili	9
2.1	Tulaga Mata'ina o le Tausaga	10
2.2	Fa'atinoga o Galuega Masani ma Taunu'uga mo le Tausaga	10
2.3	Fa'atinoga o Tulaga Tautupe ma Taunu'uga mo le Tausaga	10
2.4	Gasologa o le Fuafuaga Autasi	11
2.5	Galuega Tetele o le Tausaga	14
2.6	Va'aiga i le Tausaga e Soso'o ai	14
2.7	Tulaga lē Mautinoa i le Lumana'i	15
2.8	Matafaioi mo Auaunaga i le Atunu'u	15
3.0	Ripoti a le Su'etusi	
4.0	Fa'amatalaga Tautupe ua mae'a ona Su'e 2015-2016	

MALO O SAMOA

OFISA O LE MINISITA

MATAGALUEGA O FAALAPOTOPOTOGA A LE MALO

MATAGALUEGA O PISINISI, ALAMANUIA MA LEIPA, MATAGALUEGA O FAALAPOTOPOTOGA A LE MALO,
FAALAPOTOPOTOGA O FANUA O SAMOA, OFISA SU'E TUSI, FAALAPOTOPOTOGA O FALE A SAMOA,
FAALAPOTOPOTOGA O TAU MO FAALAVELAVE FAAFUASEI, OFISA O FUAINUMERA A SAMOA, PULEGA O TAALOGA
MA ONA FALE TAALO, OFISA O LE POLENISIA.

01 Mati 2018

Afioga Leaupepe T. Toleafoa Faafisi
Fofoga o le Maota
Fono Aoao Faitulafono a Samoa
MULINUU

Afioga i le Fofoga Fetalai,

Mata'upu: LIPOTI FA'ALETASAGA 2017 A LE FAALAPOTOPOTOGA

Ou te fiafia e tu'uina atu le Lipoti Fa'aletausaga a le Fa'alapotopotoga o Tau mo Fa'alavelave Fa'afuase'i i ana taulumaga ma galuega masani o le Tausaga na fa'ai'uina i le aso 30 o Iuni 2017, fa'atasi ma ana Tusi ua mae'a ona su'eina mo le tausaga ma le lipoti a le Ofisa o le Su'etusi.

Ua tu'uina atu lenei Lipoti Fa'aletausaga e tusa ai ma le Vaega 8 o le Tulafono o Tau mo Fa'alavelave Fa'afuase'i 1989 ma le Vaega 23 o le Tulafono o Faalapotopotoga a le Malo (Faatinoga o Galuega ma le mafai ona Tali atu) 2001.

Ma le fa'aloalo.

Lautafi Pio Selafi Purcell

MINISITA O FA'ALAPOTOPOTOGA A LE MALO

1.0 RIPOTI A LE TA'ITA'IFONO

E tu'uina atu ma le fiafia le Lipoti Fa'aletausaga a le Fa'alapotopotoga o Tau'i mo Fa'alavelave Fa'afuase'i mo le tausaga na fa'ai'uina 30 o Iuni 2017.

O se tausaga taua le Tausaga Fa'aletupe lenei 2016 i le 2017 mo le Fa'alapotopotoga o Tau'i mo Fa'alavelave Fa'afuase'i ("Fa'alapotopotoga"). O taimi faigata o tu'utu'uga i fefaatauaiga ma le si'itia o tau i metotia fou ua amata ai ona saili le Fa'alapotopotoga i sona tulaga maoopoopo e tali atu ai i se a'afiaga o faiga tau tau'i ona o suiga o le maketi o tupe.

Ua toe ausia e le Fa'alapotopotoga se isi tulaga maoa'e e fa'amausali ai le lumana'i o faiga tau tau'i mo fa'alavelave Fa'afuase'i mo se taimi umi e tutupu fa'afuase'i i le soifuaga o le tagata faigaluega, ma le soifuaga o le tagata na a'afia i fa'alavelave fa'afuase'i mai fausaga fa'apitoa o fela'ua'iga. O le a fa'aaau fo'i lea lava ta'utinoga a le Fa'alapotopotoga i se faiga fa'atumauiina o tau'i mo fa'alavelave fa'afuase'i ma ia tali atu i mana'oga o i latou e ono tataui iai le tau'i.

E fono Fa'atonu o le Komiti Fa'atino i masina uma e fa'amaonia tau'i mo talosaga tu'uina mai, mata'ituina le faasologa o galuega tetele ma le fa'atinoga o galuega a le aufaigaluega. O le tausaga lenei, ua ausia sini ma fa'amoemoega o lo'o ta'ua i Fa'amatalaga Ausia a le Fa'alapotopotoga e tusa ai ma ana Tulafono e pei ona o mata'ituina e Fa'atonu i lalo o le Tulafono o Fa'alapotopotoga a le Malo (Faatinoga o Galuega ma le mafai ona Tali atu) 2001, Tulafono o Kamupani 2001, fa'apea Fa'ai'uga a le Kapeneta.

E fa'afetai atu ai i galuega tu'ufa'atasi a pa'aga uma i le ausiaina o fa'amoemoega o Tulafono o lo'o fa'atautaia e le Fa'alapotopotoga. O ia pa'aga e iai le Matagaluega o Leoleo i le logoina mai o fa'alavelave fa'afuase'i i soo se taimi, o foma'i uma mo lipoti manino o tagata na a'afia i fa'alavelave fa'afuase'i, o e ana galuega mo le lipotiaina o fa'alavelave fa'afuase'i i totonu o a latou fale faigaluega ma fa'amautinoaina le le toe tupu o nei fa'alavelave fa'afuase'i.

O se tausaga fa'amanuiaina lava lenei mo le Fa'alapotopotoga ma ou te fa'afetai atu Muli'agatele Makelita Matafeo, o le Pule Sili o le Fa'alapotopotoga ma lau aufaigaluega mo lenei tausaga maoa'e.

Leo'o Dr. John Tautalatasi Adam

Ta'ita'ifono

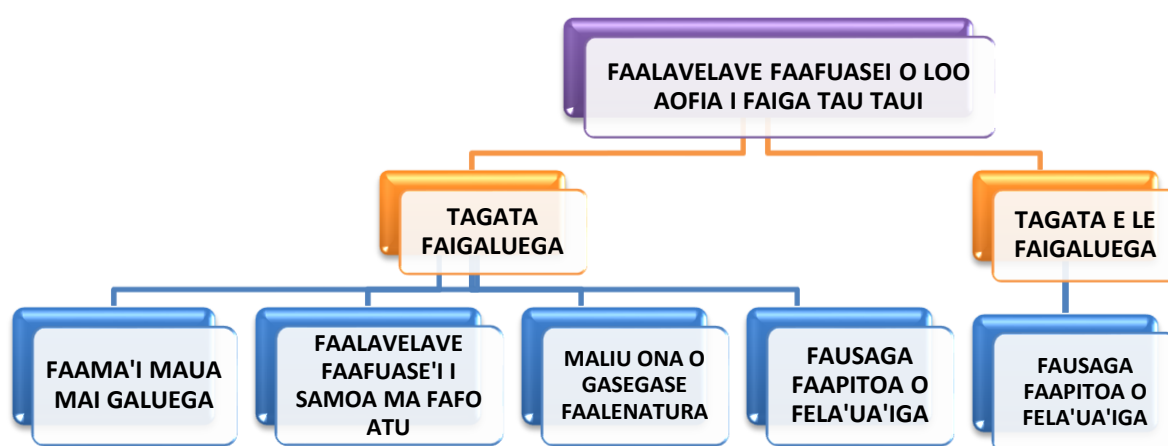
FA'ATONU O LE KOMITI FA'ATINO A LE FAALAPOTOPOTOGA

1.1 Galuega ma Fa'atinoga Autu a le Fa'alapotopotoga

O matafaioi autu a le Fa'alapotopotoga e pei ona iai i lana Tulafono o Tau i mo Fa'alavelave Fa'afuase'i 1989, o le Teuteuga o le Tulafono o Tau i mo Fa'alavelave Fa'afuase'i 2003 ma le Teuteuga o le Tulafono o Tau i mo Fa'alavelave Fa'afuase'i 2009:

- tu'uina atu aiaiga mo le saogalemu lautele ma puipuiga mai fa'alavelave fa'afuase'i;
- mo le toe fa'aleleia ma le tauia o tagata faigaluega o lo'o pagatia i manu'aga mai fa'alavelave fa'afuase'i e tutupu i totonu o falefaigaluega ma fafo atu o taimi faigaluega;
- tu'uina atu le fesoasoani ia i latou ua maua i ma'i ona o tulaga o galuega, ma pagatia i manu'aga mai fa'alavelave fa'afuase'i e mafua mai i itu'aiga fausaga fa'apitoa o fela'ua'iga; ma
- tu'uina atu o tau i e na fa'alagolago i le tausiga o tagata faigaluega ua maliliu mai fa'alavelave fa'afuase'i.

O fa'alavelave fa'afuase'i o lo'o aofia i tau i:

E MAUA TAU I MO TAGATA FAIGALUEGA PE A TUTUPU FAALAVELAVE FAAFUASE'I		
ITUAIGA FAALAVELAVE FAAFUASE'I	FAAMATALAGA	TAUI TUUINA ATU
Fa'ama'i maua mai i Galuega	Fa'alavelave fa'afuase'i e tutupu ma fa'ama'i maua mai i galuega	70% o le totogi ae le'i to'esea lafoga pe a ua ua livi e aunoa ma se totogi le tagata faigaluega
Fa'alavelave Fa'afuase'i e tutupu i totonu o Samoa po o atunuu i fafo	Pe a o malaga mo galuega po'o livi fo'i le tagata faigaluega ma maua lona totogi e o'o i le taimi na tupu ai le fa'alavelave	70% o le totogi ae le'i to'esea lafoga pe a ua ua livi e aunoa ma se totogi le tagata faigaluega
Maliu ona o Mafua'aga po'o Gasegase fa'alenua	Totogi fa'apitoa	\$4,000 tala
Fausaga Fa'apitoa o Fela'ua'iga	- Totogi atoa mo maliu pe a iai le aofa'i o le au fa'alagolago, po'o - Pe a leai le au fa'alagolago - Totogi mo Falelauasiga	\$20,000 tala po'o \$16,000 tala \$4,000 tala - Tau totogi fa'avaiaso i le au fa'alagolago mo le 5 tausaga
E AOFIA TAGATA LE FAIGALUEGA PE A AAFIA I FAUSAGA FAAPI TOA O FELA'UA'IGA		
Na'o maliu mafua mai fa'alavelave fa'afuase'i i Fausaga fa'apitoa o fela'ua'iga	- Totogi atoa mo maliu pe a iai le le au fa'alagolago po'o - Pe a iai se vaega o le au fa'alagolago - Totogi mo Falelauasiga	\$20,000 tala po'o \$16,000 tala \$4,000 tala

O loo iai isi fesoasoani e pei o alauni mo le tausiga o le soifua (care living allowance), alauni e feavea'i ai gasegase (mobility allowance), tau fai-vaiaaso mo se manu'a tumau, tupe totogi ta'i vaiaaso i le to'alua o le tagata faigaluega pe afai o lona to'alua e lē o se tagata faigaluega ma e lē o mafai ona faatinoina ona tiute masani ona o ni manu'aga mafua mai i se faalavelave faafuasei i le faaaogaina o auala faapitoa mo femalagaiga; le tau o lima poo vae fa'apipi'i; tau mo togafitiga i atunuu i fafo mo manu'aga ua lē mafai ona togafitia i Samoa nei peitai o lea auaunaga o loo mafai ona faatino i atunuu i fafo.

O lo'o fa'atupeina tau i mo fa'alavelave fa'afuase'i mai:

- i. Lafoga a fale faigaluega e 1% o totogi ae le'i to'esea lafoga a tagata faigaluega
- ii. Lafoga a tagata faigaluega e 1% o latou totogi ae le'i to'esea lafoga
- iii. Lafoga mai penisini ma suau'u e 5 sene i le kalone e fa'aaoga i Fausaga Fa'apitoa o Fela'ua'iga

O isi alagatupe o tupe maua, e ui e le o ni matafaioi fa'aletulafono, ae e taua tele i le fa'aopoopoina o tupe maua mo le Fa'alapotopotoga e aofia ai:

- i. Tupe Teu Fa'afaigaluegaina i lona Maota o Tau i mo Faalavelave Faafuase'i ma le Maota Fogafalelua o le Gold Star
- ii. Galuega fai masani o le Maketi i Fugalei
- iii. Tului mai tupe teu faavaitaimi i faletupe o le atunuu

Aotelega o Fa'atinoga o Galuega fai masani ma Tupe

- i. Na maua le fa'asiliga e \$12.8 miliona i lenei tausaga faaletupe ma ua iloa ai le tulaga lelei tele o le a fa'aauau pea.
- ii. O se tausaga manuia ua faailoa i le faaitiitia o faalavelave tau fausaga faapitoa o femalagaiga ma faalavelave i fale faigaluega pe a faatusa i isi tausaga ua tuana'i.

Aotelega o Fa'atinoga sa fa'amoemoeina

- i. Ia una'ia, auiluma ma mata'itu polokalame fa'ata'atitia mo le toe fa'aleleia o le soifua maloloina ma le galulue mo tagata ua le atoatoa le malosi ona o manu'aga tuga mai fa'alavelave fa'afuase'i o lo'o aofia i tau.
- ii. Ia mautinoa le vave ona fa'agasolo o talosaga uma ma ia totogi atu tau i le taimi tataui i tagata manunu'a ma i latou o lo'o fa'alagolago i ē ua maliliu i taimi o lo'o mana'omia ai le fesoasoani.
- iii. Ia ausia tala fa'atatau o lafoga e aoina mai fale faigaluega ma tagata faigaluega, lafoga mai pesinisi ma suau'u, ma lisi o mautotogi i le Maota o le Faalapotopotoga, le Goldstar ma le Maketi i Fugalei.
- iv. Ia fa'aauauina pea le atina'e o tomai ma iloa o le aufaigaluega e ala i a'oa'oga ma le tu'uina atu o aiaiga mo le au'iluma o le auaunaga.

1.2 Fa'amatalaga i Tupe Fa'avae ma Vaeveaga maua mai Tupe Fa'asili

- i. E iai matafaioi fa'aletulafono a le Fa'alapotopotoga i ona sui faisaofaga e ala i le totogi atu o tau i iai latou o le a manuia ai ma e le toe totogiina se ituaiga vaeveaga mai tupe fa'asili i le Malo.

1.3 Fa'atonu o le Komiti Fa'atino: Iulai 2016 – Iuni 2017

- i. Ta'ita'ifono - Leo'o Dr. John Tautalatasi Adam
- ii. Sui o le Komiti - Pulotu Lyndon Chu-Ling, Ofisa Sili o Pulega, Matagaluega o Pisinisi, Alamanuia ma Leipa
 - Te'o Richard Fa'ai'uaso
 - Su'a Donald Leumagā Chan
 - Su'a Ross Neufeldt
 - Foma'i Lei Sam
 - Fa'afetai Alisi (fa'amavae ina ua maua se tofi Sinia i le Malo)
 - Muli'agatele Makelita Matafeo, Pule Sili o le Fa'alapotopotoga

1.4 Matafaioi mo Auaunaga i le Atunu'u

- i. Una'ia le soifua maloloina ma le saogalemu o tagata faigaluega i fale faigaluega ma isi si'osi'omaga.
- ii. Su'esu'ega ma le una'ia o le saogalemu i le fa'aaogaina o fausaga fa'apitoa o fela'ua'iga e tagata uma.
- iii. Mata'ituina o tagata ua manunu'a i fa'alavelave fa'afuase'i i o latou managa'oga toe fa'aleleia.
- iv. Fa'afaigofie le toe maua vave o le malosi o i latou i le polokalame toe fa'aleleia ina ia toe aoga i galuega po'o le soifua i le olaga na masani ai.

2.0 RIPOTI A LE PULE SILI

O le Tausaga Fa'alelupe 2016-2017 sa faaauau ai pea le faatumauiina o faiga tau tau i ona fuafuaga mo faalavelave tutupu faafuase'i ina ia mafai ona tali atu i manaoga o ē o lo'o faamanuiaina i lenei fuafuaga.

O lo'o poloa'ia e le Tulafono o Tau mo Fa'alavelave Fa'afuase'i 1989 ma Tulafono Toe Teuteu o le 2003 ma le 2009 le fuafuaga o tau o fa'alavelave fa'afuase'i. O le fuafuaga o tau o fa'alavelave fa'afuase'i o se fuafuaga e aunoa ma se mafua'aga fa'aagafeso'ota'i inisiua, o lona uiga, e totogi tagata na a'afia i fa'alavelave e aunoa ma le su'esu'eina po o ai na mafua ai se faalavelave pe tu'ua'ia i se fa'alavelave. E tuufaatasia lenei fuafuaga i auala o puipuiga o le saogalemu, o tau tuuina atu ma le toe fa'aleleia o soifua o i latou ua manunu'a mai faalavelave faafuase'i ina ia mafai ona toe foi e faigaluega.

E taumafai le Fa'alapotopotoga e fa'aitiitia a'afiaga fa'aagafeso'ota'i i faalavelave tutupu faafuase'i e ala i le a'oa'oina o le faamuamua o le saogalemu i totonu o fale faigaluega. E faapena i puipuiga o lo'o fa'atautaia e le Pulega o Tineimu ma Fa'alavelave Fa'afuase'i, Pulega o Fela'ua'iga i luga o le Lau'ele'ele, ma le Vaega o le Soifua Maloloina ma le Saogalemu o Galuega a le Matagaluega o Pisinisi, Alamanuia ma Leipa. E lagolagoina fo'i auala mo le toe faafo'isia o le malosi i le tagata ina ia mafai ona toe fo'i e faigaluega ma vave tali atu i talosaga mo se tau i se taimi talafeagai.

E le 'asa se faiva ma ni lu'itau aemaise lava i tulaga tau teugatupe. E ao pea ona mata'itu faiga faavae ina ia mautinoa le faaauau ai pea o le faiga tau tau aemaise ai lava o loo alualu pea i luga le itu tau seleni mai tului o loo teu faaigaluega ai tupe e faaagaga mo ni faalavelave e tutupu faafuase'i e aafia ai ni tagata se toatele.

Ou te talitonu e tatau ona toe fa'alauteleina le tiute tau'ave o le Fa'alapotopotoga e faamautinoa ai o lo'o faamuamua fautuaga o le saogalemu i fale faigaluega, fa'aleleia atili le saogalemu i auala faapea ma auaunaga fa'asoifua maloloina o le atunu'u. O le auaunaga foi mo i latou o loo manunu'a e mana'omia lava le si'itia ina ia mafai ona taulamua le Faalapotopotoga e faamalositia le polokalame e galulue soosoo tau'au ma le Auaunaga Faa-Soifua Maloloina ina ia vave faafo'isia le soifua manuia i tagata e aga'i ai e toe galulue.

E iai pea lo'u naunauta'iga ina ia maua luga le fa'atinoga o puipuiga mai manu'aga fa'apea polokalame o le toe fa'aleleia, ina ia mafai ona fesoasoani i tagata faigaluega ia vave ona toe faigaluega ina ia atina'e o latou tamaoaga e fesoasoani ai i le faaleleia o aiga. O le manatu autu, ia tatou maua se Samoa manuia, e itiiti faalavelave e tutupu faafuase'i ona ua a'oa'oina ona tagata i tulaga uma tau saogalemu.

Muli'agatele Makelita Matafeo

PULE SILI

2.1 Tulaga Mata'ina o le Tausaga

O Galuega Taua ua Ausia:

- i. E leai se tagata malii fa'amauiina mai fa'alavelave fa'afuase'i i galuega.
- ii. E 3% ua fa'aitiitia ai le numera o fa'alavelave fa'afuase'i i galuega pe a fa'atusatusa i le tausaga ua tuana'i.
- iii. E 13% ua fa'aitiitia ai le numera o fa'alavelave fa'afuase'i e tutupu i itula i tua atu o taimi faigaluega.
- iv. E 33% ua fa'aitiitia ai talosaga tu'uina atu i le polokalame toe fa'aleleia.

O Mata'upu Taua:

- i. Ua si'itia le numera o fa'alavelave fa'afuase'i e le lipotia mai e fale faigaluega ma le Matagaluega o Leoleo i totonu o le lima aso fa'amauiina mai le aso na tupu ai le fa'alavelave e pei ona iai i le tulafono.
- ii. E le o tu'uina mai pepa ma fa'amatalaga mana'omia i le taimi fa'atulagaina mo le iloiloga o le talosaga; ma tuai ai ona fa'asolo talosaga e mafai ona maua i totonu o le tolu aso.
- iii. O lo'o faia pea galuega tulituliloa ia i latou o lo'o a'afia i le polokalame o tau i ina ia mautinoa o lo'o fa'asolosolo manuia mai o latou manu'aga ma fa'amutaina le tu'uina atu o tau i ia latou ua mafai ona toe faigaluega.
- iv. O se fa'afitauli faifaiepea le tele o lafoga le totogia a fale faigaluega ma ua fa'amalosia ai ma auala e fa'aaoga e le Fa'alapotopotoga ina ia mautinoa le usita'ia e fale faigaluega o le tulafono o tau.

2.2 Aotelega o le Fa'atinoga o Galuega ma Taunu'uga mo le Tausaga

- i. E 262 talosaga fou na tu'uina mai i lenei Tausaga Fa'alelupe fa'atusatusa i le 259 talosaga na faia i le tausaga fa'alelupe 2015-2016.
- ii. O ia talosaga e 262 sa fa'amauiina i vaega ese'ese o lo'o aofia ai.
 - a. Fa'ama'i maua mai Galuega – e le'i iai se tasi na malii, ae 95 manu'aga
 - b. Faalavelave i tua atu o taimi faigaluega – e 6 ua maliliu ae 30 sa manunu'a
 - c. Faalavelave i fafo atu o Samoa – e le'i iai se ripoti o se malii pe faamanu'alia foi
 - d. Malii i Gasegase Faa-le-natura – e 48 tagata faigaluega maliliu
 - e. Auala o Fela'ua'iga: tagata faigaluega – e 1 ua malii ae 12 na manunu'a
 - f. Auala o Fela'ua'iga: e le ni tagata faigaluega – 16 ua maliliu ae 45 na manunu'a
 - g. E le ni tagata nuu o Samoa – e leai se malii, leai foi se na manu'a i auala o femalagaa'iga
 - h. E 9 ni talosaga sa iloiloia ae le i lalo o le tulafono o tau
- iii. Sa faia a'oa'oga e 2 mo le toe fa'aleleia, a'oa'oga e 2 i galuega mo i latou e faaaogaina le masani e tipi ai manufasi ma semina e 5 mo le saogalemu i luga o auala tele i A'oga Tulagalua o Falevalu, Robert Louis Stevenson, Malisi, Moata'a ma Sagato Maria.
- iv. O lo'o fa'aaauu pea fa'alauiloa o le saogalemu i alaleo a le FM ma le 2AP i aso ta'itasi.
- v. Sa fa'atautaia fo'i e le Fa'alapotopotoga o Suesuega a Samoa se a'oa'oga fa'alauiloa mo le aufaifa'atoaga i le Maketi i Fugalei i le tausisia o auala e fa'aaoga mo le saogalemu o oloa ma taumafa o lo'o fa'atauina i totonu o le maketi. O le auga atoa o le a'oa'oga ia silafia e i latou o lo'o fai laulau i le maketi le afaina o le soifua maloloina pe a le saogalemu oloa ma taumafa o lo'o latou fa'atauina atu i le atunu'u.

2.3 Fa'atinoga o Tulaga Tautupe mo le Tausaga

- i. O le fa'ateleina o tupe fa'asili mo le 2017 i le 12% na afua mai le fa'atuputupula'ia o tului maua mai i tupe teu a o tumau ai pea le gasologa o isi galuega i le tausaga.
- ii. O lafoga mai fale faigaluega ma tagata faigaluega e \$10.5 miliona o le alagatupe maua autu lea o lo'o fa'atupaina le 59% o le aofa'iga o tupe maua. E 2% ua siitia ai lafoga totogi ona o le siitia o le numera o fale faigaluega mai le 1,080 ia Iuni 2016 i le 1,105 ia Iuni 2017.
- iii. Ua fa'atuputupula'ia le aofa'iga o tului maua mai ona o le fa'ateleina o le tau o tului i le maketi mo tupe teu i Faletupe mai le 5% i le 2016 i le 6% i le 2017.

- iv. Ua fa'atuputupula'ia tupe maua a le Maketi i Fugalei i le 17% ona ua toatele le aufaioloa ua maua avanoa e faatau ai a latou oloa.
- v. O le fa'aopoopoina mai o le Maota a le Goldstar ia Aperila 2017 ua fa'ateleina ai tupe maua.

Tupe Maua:

Lafoga:

Fua Faasolo 1: Lafoga mo le Tausaga 2016 fa'atusatusa i le 2012.

Tausaga Fa'aletupe (TF)	Lafoga Fale faigaluega ma Tagata Faigaluega (\$)	Siitaga o Lafoga mai Fale faigaluega ma Tagata faigaluega (%)	Lafoga mai Penisini ma Suau'u (\$)	Fesiitaiga o Lafoga mai Penisini ma Suau'u (%)	Aofa'iga o Lafoga (\$)	Tau Fa'atupula'ia o le Aofa'iga o Lafoga (%)
TF 2017	10,566,252	1.64%	705,700	4.28%	11,271,952	1.80%
TF 2016	10,395,404	8.93%	676,711	(2.01%)	11,072,115	8.19%
TF 2015	9,542,848	3.12%	690,660	23.41%	10,233,508	4.61%
TF 2014	9,254,000	3.70%	529,000	(17.47%)	9,783,000	2.28%
TF 2013	8,924,000	6.30%	641,000	4.57%	9,565,000	6.18%

O lo'o fa'ailoa i le Fua Faasolo 1 le fa'atupula'ia o lafoga mai fale faigaluega ma tagata faigaluega i le 1.64% i le 2017. O lea si'itaga o lo'o fa'aata mai ai le fa'atupula'ia o pisinisi resitalaina e ui ina iai pisinisi ua tapunia ua le o toe faaauuina. E le i iai se si'itaga mo totogi a le Malo po'o se fa'atupula'ia i lafoga i lenei tausaga.

Tupe Fa'aalu:

Tau:

O matafai ai autu a le Fa'alapotopotoga le fa'atupeina o tau ma le una'ia o le saogalemu. O vaega ia e leai se mautinoa i le Fa'alapotopotoga o le taimi e tutupu ai ma tupe e fa'aalu ai. O le mea lea e mataala iai le polokalame ina ia mautinoa o lo'o lava pea tupe e fai ai tau pe a mana'omia.

Fua Faasolo 2: Tupe Fa'aalu i Tau, Toe faaleleia ma le Una'ia o le saogalemu mai le 2002 - 2006

Tausaga Fa'aletupe (TF)	Totogi ua le Maua (\$)	Tau o Malu (\$)	Manu'aga Tumau (\$)	Tupe Fa'aalu i Togafitiga Fa'afoma'i (\$)	Toe Fa'aleleia ma le Una'ia o le Saogalemu (\$)	Aofa'iga (\$)
TF 2017	133,515	1,038,181	15,444	50,836	102,715	1,340,691
TF 2016	201,510	1,080,161	68,623	129,185	441,695	1,921,174
TF 2015	264,967	644,114	9,694	42,341	239,109	1,200,225
TF 2014	264,637	1,086,780	20,281	67,151	26,475	1,465,325
TF 2013	437,965	676,520	158,288	64,073	37,820	1,374,666

O le Fua Faasolo 2 o loo faaali mai ai le fa'aitiitia o vaega uma mo tau e ui o le maluu e 77% o loo maua ai le aofa'iga i tupe fa'aalu mo le tausaga atoa. E le mafai ona fua le fegasoloa'iga o tau ona o le natura o faalavelave e tutupu faafuase'i peita'i e mafai ona fa'atonutonu ia tupe fa'aalu e ala i le fa'aauau pea o polokalame fa'alauiloa o le una'ia o le saogalemu. I le tausaga, e itiiti ifo ma le afa miliona le tupe e tu'uina atu i le Una'ia o le Saogalemu. O se vaega o ia tupe o lo'o tu'uina atu i Pulega a le Malo o lo'o fai pa'aga ma le Fa'alapotopotoga i le una'ia o le saogalemu.

2.4 Gasologa o le Fa'atinoga o le Fuafuaga Autasi mo le Tausaga

O galuega fa'aauau pea a le Fa'alapotopotoga o ana sini autu ia e pei ona iai i totonu o le Fuafuaga Autasi ina ia taulau o lana va'aiga taula'i ma le manulauti. E aofia ai le una'ia malosi o le saogalemu ma auala e toe fa'aleleia ai itutino manunu'a, ma le vave ona tali atu i manaoga o i latou o lo'o fa'amanuaina i le polokalame, ma ia gafatia lafoga totogi mo le fa'aauuina pea o faiga tau tau.

Fa'atonu o le Komiti Fa'atino:

E fono i masina uma le Komiti Fa'atino ina ia faia fa'ai'uga e o gatasi ma le Tulafono o Tau mo Fa'alavelave Fa'afuase'i 1989 ma Tulafono o Teuteuga 2003 ma le 2009. E fa'apea foi ia latou matafaioi o lo'o aiaia i le Tulafono o Faalapotopotoga a le Malo (Faatinoga o Galuega ma le mafai ona Tali atu) 2001, Tulafono o Pulega o Tupe a le Malo 2001, o Faigafa'avae a le Fa'alapotopotoga fa'apea Fa'ai'uga a le Kapeneta.

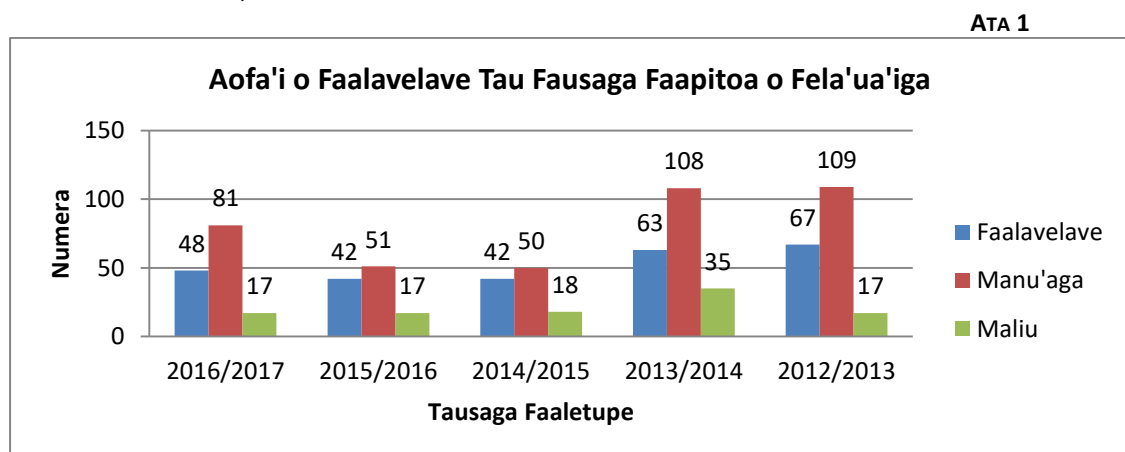
Gasologa o Galuega a le Fa'alapotopotoga:

Tau:

- i. O le auaunaga i le faiga o tau ia vave ona fa'agaioi talosaga e ala i su'esu'ega ina ia vave tu'uina atu tau ia i latou o lo'o manunu'a ma ē o lo'o fa'alagolago i e ua maliliu.
 - a. Mai le 262 talosaga sa faamauina i le Tausaga Fa'aletupe, e na o le 200 talosaga na fa'agaioi ma fa'amatu'u atu i totonu o le tolu aso e pei ona fa'ata'atia i totonu o le Fuafuaga Autasi. O le isi 62 o talosaga sa fa'agaioi i le va o le fa (4) aga'i le 20 aso ona o le fa'ataliga o pepa e lagolagoina ai talosaga e pei o lipoti a Leoleo, lipoti a Foma'i po'o lipoti a i latou o ē ana galuega.

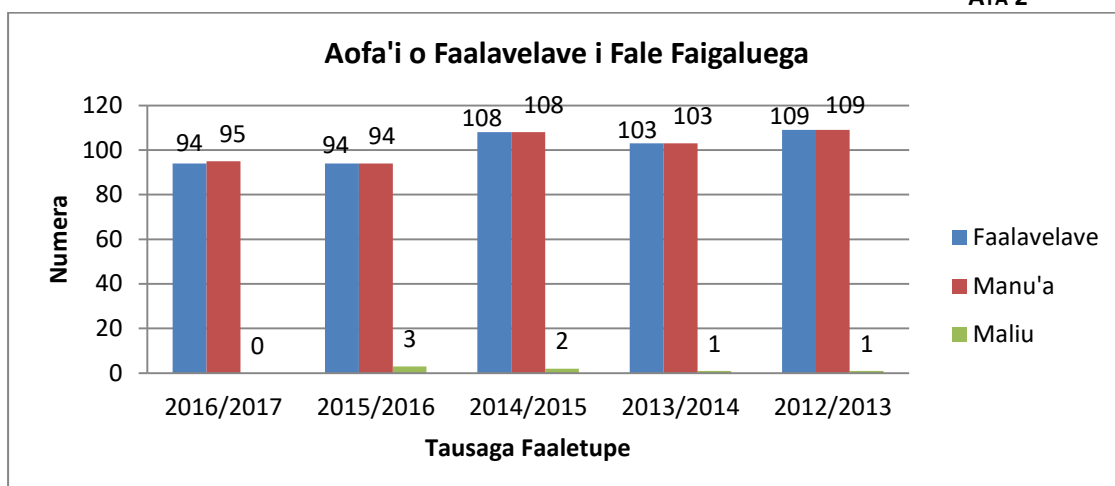
Faalauiloa le Saogalemu:

- ii. Sa manuia le fa'atinoga o faiga uma mo le una'ia o le saogalemu ma le puipuiga o fa'alavelave fa'afuase'i i falefaigaluega ma isi si'osi'omaga fa'apea le saogalemu i le fa'aaogaina o fausaga fa'apitoa o fela'ua'iga. E tolu laupapa e faalauiloa ai fautuaga tau saogalemu sa fa'atuina i Vaitele, Mulifanua ma le Maketi i Fugalei.
- iii. O le vaaiga i le Aofa'i o Faalavelave Faafuase'i e tutupu o loo faailoa atu i Ata o loo i lalo. O nei Ata e fua iai le lelei o faalauiloa a le Faalapotopotoga i auala o le Saogalemu ma le toe faaleleia o itu tino e aga'i i fale faigaluega, o aoga, ma tagata lautele.
 - a. O Ata 1 o loo faailoa ai le aofa'i o fa'alavelave tau fausaga fa'apitoa o fela'ua'iga mo tausaga le tausaga nei faatusa i tausaga ua tuana'i. O loo faailoa ai le toe siitia i le tausaga lena o faalavelave tutupu, talu ona tuuaititia mai le TF 2012. O le mafua'aga matuia o nei faalavelave o le fa'atamala o i latou o lo'o faafoeina taavale talu ai e fa'asuā'avā, ma le ave taavale saosaoa.

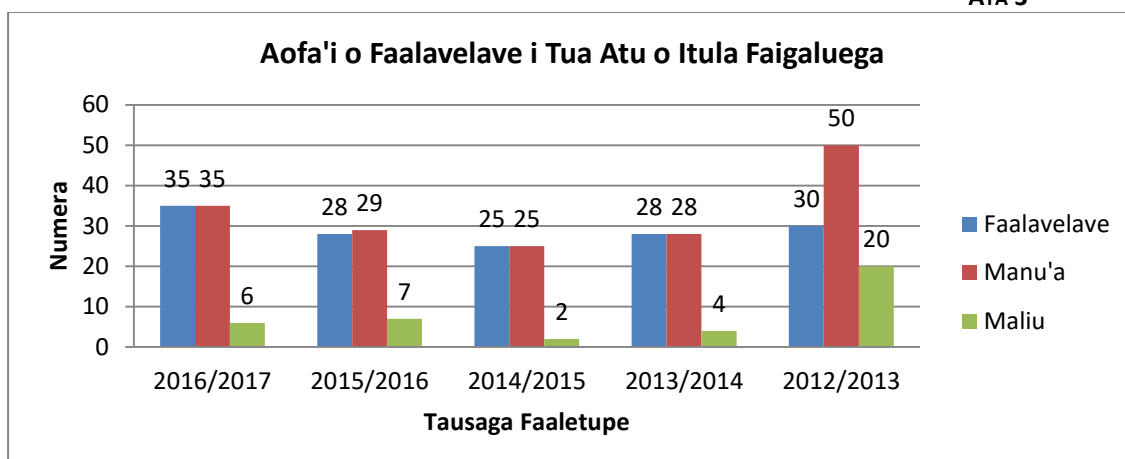
- b. O le Ata 2 o loo faailoa ai le aofa'i o fa'alavelave fa'afuase'i i falefaigaluega ma manu'aga mai le TF 2012/13 ma fa'aauau ai i le tausaga fa'aletupe o lo'o lipotia nei. O se fiafiaga le leai o se tagata maliu i totonu o fale faigaluega i lena tausaga faaletupe. Peita'i, o loo anoanoa'i pea ona tele manu'aga ma e unaia malosi ai pea le saogalemu i e ana galuega ina ia tuuaititia le aofa'i o faalavelave faafuase'i.

ATA 2

- c. O le Ata 3 o loo faailoa ai Faalavelave i Tua Atu o Itula Faigaluega e a'afia ai faalavelave i aiga, o taaloga poo tagata faigaluega foi o loo malaga i atunuu mamao. Ua toe atagia le siitia o faalavelave i itula nei i le 25% e ui ina tuuititia maliu.

ATA 3

Polokalame Toe Faaleleia:

- i. Na manuia le fa'atinoga o polokalame faifaiepa a le auunaga mo le toe fa'aleleia e pei ona iai le fa'aititiga e 33% o talosaga tu'uina atu mo le toe fa'aleleia i se vaitaimi umi i le tausaga o lo'o lipotia nei. E to'afa o le to'asefulumalelua o tagata lavevea ua toe maloloina mai i manu'aga ma ua toe mafai ona toe fo'i i galuega.

Atina'e o Tagata Faigaluega:

- ii. Sa tele a'oa'oga mai le Komisi o Galuega a le Malo sa auai atu i ai le aufaigaluega aua lava le si'itia o tomali i nisi foi o mataupu. O ia a'oa'oga fa'alevaiaso ma 'afaaso e aafia ai A'oa'oga mo le Pulega o Galuega Tetele, Avea ma Ta'ita'i lelei i le Vaega, Tu'utu'uga mo Galuega, Faigafa'avae mo Galuega a le Malo, Su'esu'ega ma Iloiloga, Tomali i Folasaga, fa'apea a'oa'oga Fa'aofisa.

2.4.1 Suiga na tutupu i galuega talu ona atia'e le Fuafuaga Autasi.

- O lo'o tumau pea galuega fuafua o loo i le Fuafuaga Autasi a le Faalapotopotoga. O galuega autu a le Fa'alapotopotoga e le mafai ona suia e ao lava ona faagasolo ma

faalauiloa le saogalemu i fale faigaluega, o aoga ma le atunuu, o le tuuina atu o tau e tusa ai ma le Tulafono faapea le faamalosiaua ia i latou o loo toe fia faaleleia itutino manunu'a.

2.5 Galuega Tetele o le Tausaga

O galuega tetele nei sa tau'ave mai i lenei tausaga ma o latou tau aofa'i:

- O le aofa'iga e \$9.9 miliona tala sa totogi atu i le Tausaga Fa'alelupe i le fausiaina o le Maota fou a le Komesina Sili o Samoa i Canberra i lona tau aofa'i e \$11 miliona tala.
- O le fa'atauina o le Fanua ma le Fale o le Gold Star i Matafele e \$7 miliona tala.
- O le Maketi i Fugalei:
 - O le fa'aleleia o le tutulu i le taualuga ma 'apa o loo atoina ai sa fa'atautaia e le VW Construction i le tau e \$110,000 tala.
 - O le faia o le auala ta'amilo e Ulia Construction i lalo o le va'ava'aiga a le Pulega o Fela'ua'iga i le Lau'ele'ele i lona tau e \$118,783.50 tala.
 - O le fausiaina o potu e 4 mo Masini Talatupe e Lakisoe Laban Construction i lona tau e \$33,900 tala.
- O galuega mo le fausiaina o le Fale'aiga i le Maketi i Fugalei:
 - O le tusiga o ata ma le vaavaaiga o le fauina, o le tusiga o feagaiga mo le galuega fa'apea le fausiaina o le Fale'aiga Tele sa faia uma i totonu o lenei perioti.
 - E fa kamupani sa tauofo i le ata ma le va'ava'aia o le galuega na manumalo ai Tinai, Gordon and Associates i le tau e \$138,000 tala.
 - E tolu kamupani sa tauofo mo le Fausiaina o le Fale'aiga na manumalo ai Schwalger Design and Build Limited i le tau e \$858,135 tala.

2.6 Va'aiga i le Tausaga e Soso'o ai

2.6.1 Aotelega i le tulaga o galuega fa'atino o lo'o fa'amoemoeina ma mataulia le eseese mai le manatu na fa'aaogaina ina ua tapena le Fuafuaga Autasi 2017-2020.

E pei ona fuafuaina, o le aotelega o tulaga o galuega fa'atino o lo'o 'oto'oto i le Fuafuaga Autasi 2017-2020 o loo faaauau pea. O nisi nei o galuega fa'atino:

- O loo moomia tele le fa'atauina o se ta'avale e talafeagai mo gasegase o loo iai i le polokalame o le Toe Faaleleia aemaise i latou o loo iai nofoa fa'ata'avalevale.
- O lo'o fa'amoemoe e si'itia le tulaga o galuega tetele e fia fa'atino mo le maketi fa'apea le tausiga o le Maota o Tau mo Faalavelave Faafuase'i i le vaitaimi o le Fuafuaga Autasi e pei ona lisiina i lalo:
 - O le toe fa'aleleia o le nofoaga o loo tutu ai taavale i le maketi ma le Fogafale 2 o le Maota o le Faalapotopotoga.
 - O le tausiga o le afi fa'aleoleo o le Maota o Tau mo Faalavelave Faafuase'i.
 - Fau malosi'aga fa'asao mo le maketi – malosi'aga mai le la, matagi ma isi.
 - Fau tanevai mo suavai fa'asao.

2.6.2 Oto'otoga o mafua'aga mo suiga tatau i tulaga o galuega fa'atino i le lumana'i ma o latou taua

- O le fa'ateleina o le fuainumera o a'oa'oga mo le saogalemu ma le toe fa'aleleia ma isi avanoa e pei o le fa'aaogaina o fa'asalalauga apoapoa'i i luga o televise, o le a fa'aaauau pea e una'ia ai le fa'aitiitia o fa'alavelave fa'afuase'i ma talosaga toe fa'aleleia.
- O le fa'ateleina o le afaigaluega aemaise le faatumuina o tulaga maualuluga, o lo'o fautuaina ona o le si'itia o le mana'oga mo fa'ai'uga vave i mata'upu e tupu i aso uma ona o le fa'ateleina o pisinisi mo le aoina o le lafoga, su'esu'ega ma le fa'agaioiga o tau o lo'o fai lea

ma lape i le fa'atinoga o matafaioi a le afaigaluega, e le pei o le tele o tiute sa feagai ai i tausaga talu ai.

2.7 Tulaga le Mautinoa i le Lumana'i

2.7.1 Fa'alenua:

- O fa'alavelave fa'alenua e pei o mu, afā, galulolo ma isi o tulaga pito sili ona lē mautinoa i matafaioi tau'ave a le Fa'alapotopotoga ma le a'afiaga i le faiga o tau i tu'uina atu i lona tulaga tautupe pe a to'atele tagata lavevea e a'afia ae fa'apena fo'i i meatotino a le Fa'alapotopotoga.
- Ina ia fa'aititia ni a'afiaga o ia tulaga lē mautinoa, ua inisiua uma meatotino a le Fa'alapotopotoga e pei o ona Maota, Maketi ma ta'avale ina ia aafia uma ia meatotino.
- I le ma le isi, o lo'o fa'aauau le fausia o le malosi'aga tautupe a le Fa'alapotopotoga ina ia gafatia ona aafia uma tagata lavevea pe a tutupu mai ni fa'alavelave tetele fa'alenua.

2.7.2 Aafiaga o Maketi ma Pisinisi:

- O le fa'atauina o le Faletupe a le Westpac e le Bank South Pacific i le 2015, o le fa'aailoga lea o le malosi o le tauvaga i faletupe. O le aafiaga o le Faalapotopotoga ona o loo faaogaina faletupe i Samoa mo ana teugatupe. O loo mata'ituina pea le faagasologa o maketi ma fa'amatalaga i faletupe ina ia iloilo pea le tulaga o maketi aemaise o faletupe ta'itasi.
- O le tasi o tulaga le mautinoa o le aoina o tupe maua ma lafoga. Sa fa'ateleina aitalafu mai lafoga, maketi ma i latou o loo mautotogi i maota o le Faalapotopotoga ma le Gold Star. O lo'o iai le fuafuaga mo le fa'aopoopoina o le afaigaluega i lea vaega ma fa'amausalī ni feua'iga lelei e fa'aleleia ai le aoina mai o tupe maua ma lafoga.
- O loo iloilo le toe faalateleina o faalavelave e tauia i lalo o lenei polokalame. E ao ai lava ona galulue e faatupulaia galuega mo o tatou tagata, siitia le aofai o polokalame faalauiloa o tau i maua, siitia aoaoga tau saogalemu i aoga, o fale faigaluega, o tagata lautele ina ia mafai ona maua e Samoa se atunuu manuia ma le filemu mai faalavelave tutupu faafuasei.

2.8 Fa'atinoga o Matafaioi o le Auaunaga i le Atunu'u

- O lo'o taula'i le Fa'alapotopotoga i le faiga o tau mo tagata lavevea aemaise tagata faigaluega o lo'o lavevea i fa'alavelave fa'afuase'i i galuega ma tua atu o taimi faigaluega. E iai fo'i latou sa a'afia i fa'alavelave fa'afuase'i mai ta'avale afi. Peita'i, o lo'o iai se auaunaga i le atunu'u e lapata'ia ai tagata i le fa'avae fa'aletulafono a le Fa'alapotopotoga fa'apea ma ana matafaioi i le fa'atupeina o fa'alauiloa mo le saogalemu i luga o auala tetele, e pei ona aafia ai tagata uma i lalo o lea itu'aiga fa'alavelave fa'afuase'i.
- O lo'o fa'amalosia fo'i e le Fa'alapotopotoga lipoti o fa'alavelave fa'afuase'i mai i ē ana galuega, o tagata faigaluega ma le lautele; fa'apea le vave tali mai o leoleo ma foma'i ina ia fa'agaioi talosaga i totonu o le 3 aso talu ona tu'uina mai le talosaga. O lo'o fa'amalosia fo'i tagata lavevea ina ia va'ai se foma'i e fa'amaonia le leai o ni a'afiaga tumau, ma e ana galuega ina ia tu'umamaina fa'alavelave fa'afuase'i i fale faigaluega.